

Max Blecher „Valgustatud urg“

Katkend

Tõlkinud Riina Jesmin

XV

Kui loen üle seda, mida olen kirjutanud, leian taas suure imestusega, et jutustatud lood annavad tõelisuses aset leidnud sündmused täpselt edasi. Mul on väga raske neid eraldada sellest, mida pole kunagi juhtunud! Mul on väga raske puhastada neid unenägude rübust, tõlgendustest ja moonutustest, millele olen neid allutanud. Iga hetk tulevad mulle pähe uued kujutluspildid, uued unelmad või lihtsad nägemused ahvatlevas valguses, mida ma pean eemale peletama, et säilitada oma lugudes mingigi loogika, ja viimaks olen esimene, kes imestab, et see, mille ma kirja panin, võib olla arusaadav. Kuid ma tahaksin mõnikord üles tähendada ka kõik unelmad ja öised unenäod, et anda tõeline pilt valgustatud nägemusest, mis peitub mu kõige tuttavlikumas ja intiimsemas pimeduses.

Võib-olla suudan kord kirjutada kõikidest unenäojuhtumustest, mis on niisama põnevad nagu elusündmused, aga võib ka olla, et mu jõud raageb ja ma ei suuda üldse kirjutada... Sel juhul oleks mul kahju, et ma pole kirja pannud näiteks ka unenägusid, mis on mind lõbustanud või lummanud palju jõulisemalt ja kirglikumalt kui tõsielu.

Näiteks meenub mulle praegusel hetkel ainult üks väike ja eraldatud unenäokild ning ma tean kohe, kuidas võiksin seda edasi arendada ja millised sündmused võiksid selle dekoratsioonides ja selles osalejatega aset leida. Praegu aga, nii, nagu ma seda näen, on see vaid tutvustus ja sissejuhatus neisse juhtumustesse, kuid minu arvates küllalt lõbus, et seda siin edasi anda, nõnda, nagu ma seda unes nägin.

...Linnas oli toimunud muudatus, mida võiksin nimetada „spetsialiseerivaks“. Oli seesama hästi tuntud tänav, samasugune nagu alati, ent poed ja kõik asutused olid võtnud oma „teenuse“ vormi, näiteks raudteejaam oli must, läikima löödud nagu hiiglasuur vedur, kuhu pääses kütja uksest ja ooteplatvormilt aurukatla ees, postkontoril oli kirjakasti kuju, kollane, siniste triipudega, ühel raamatupoel oli tindipoti ja teisel ilusas köites raamatu kuju, kõigil kohvikutel oli kreemi- ja vahukoorekookide kuju, grammofonipoed nägid välja nagu hiiglasuured lehtrid, lihatoodete poed aga otsekui külili pandud sink...

Kõik see on aga vaid kehvake mulje, mis kadus peagi, kui astusin vorstipoodi, kust pidin midagi õhtusöögiks ostma. Poes ootasid mind mitmesugused hämmastavad üllatused. See oli riiulite ja lettidega pood nagu iga teine, ent ehitatud täiesti erilisel: seinad olid pressitud vorstilihast, mis nägi kaugelt välja nagu väga ilus punane mosaiik, riiulid olid õhukestest pekitükkidest, mida oli erilise meetodiga tugevdatud, nii et need sarnanesid elevandiluuga, ja letid olid pasteedist, mida kaunistas klaaskõva kallerdis, puhas ja läikiv nagu igas korralikus lihatoodete poes.

Oli tõeline maitseelamus seda kõike vaadata, samas aga pakkusid mulle ääretult suurt huvi kaks täiesti kummalist asja: esiteks olid vorstmaakril, tõmmu näo ja väikeste vuntsidega mehikesel, seljas surnumatjarõivad, ja teiseks oli vorstipakil, mille ta mulle ulatas, väike hästi silmatorkavale kohale asetatud silt „Toodetud raadios“. Mida tähendasid surnumatjarõivad ja mida vorstipakile kirja pandud sõnad? Just seda tahtsin ma kõigest hingest teada saada, ja sellal kui maksin omanikule, kes sel hommikutunnil poes üksinda teenindas, küsisin seda, mis mu hingel kripeldas.

„Päevaajal on mul ees vorstmaakri valge põll,“ vastas mees mulle, „aga teie tulite liiga vara ostma ja ma pole veel jõudnud riideid vahetada, pidin täna hommikul ühte häärberisse mõne pärja viima ja mundri selga panema...“

Kuna mees nägi, et mu jahmatus on veel suurem, selgitas ta üksikasjalikumalt.

„Kui ma naise võtsin, olin matusetarvete müüja ning matuseettevõtja, mul oli ilus hästi varustatud pood täis kirste, matusepärgi, haualaternaid ja kõiki surnutele mõeldud kaupu – kena ja üsna rentaabel äri, nagu öeldakse. Mõnda aega pidasin koos naiseга, kes mind aitas, seda ametit, kuni päevani, mil mu äi suri ja pärandas mu naisele, oma ainsale tütrele, selle vorstipoe. See oli palju ahvatlevam ja tulusam äri kui matusebüroo, sest sinki ja vorsti süüakse iga päev, ent inimesed ei sure nii regulaarselt. Selleks aga, et mitte ilma jääda juba hästi sisse töötatud ärist, millega võisin samuti raha teenida, otsustasin alles jätta nii kirstud kui ka vorstid. Ja kuna seal, kus ma poodi pidasin, oli rent kohutavalt tõusnud, samal ajal kui see maja siin kuulub mulle, otsustasin pidada mõlemat poodi ühes kohas, ja nõnda teadsid perenaised, et teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval võivad nad minu poest leida kõige värskemaid ja isuäratavamaid sinke-vorste konkurentsivõimeliste hindadega (teistel päevadel pole poe lahtihoidmine isegi „huvitav“, kuna need on paastupäevad ja nendel päevadel ei osta keegi liha; selle linna asukad on vagatsejad), aga esmaspäeval, kolmapäeval ja reedel müün kõike, mis on seotud matusetalitusega.

Lõpuks: selleks, et kunded ei ostaks hanemaksapasteeti surnukirstupoest ja matusepärgi salaami- ja lihakonserviärist, ja kuna meie linn on „spetsiifiline“, nagu näete, see tähendab, igal poel on täpselt selline kuju ja välimus nagu seal müüdavatel kaupadel, sarnaneb pood lihamüügipäevadel, nagu näiteks täna, väliselt tohutu suure singiga ning sees, nagu näed, on salaamist seinad, pekist riulid ja kallerdisest letid, aga matusebüroopäevadel muudan väikeste tualett-tarvete abil, mis kinnituvad hõlpsasti kavakindlalt asetatud konksude ja poltide külge, veerand tunniga välise singikuju kollaste hammaste ja aukus silmakoobastega kolbaks ning sisemuse hauakambriks. Kõik jääb oma kohale, ma katan ainult seinad musta palakaga, mässin singid musta siidi, vorstid samuti, kaunistan need hõbekarraga nagu pulmaküünlad, ainult et minu küünlad on mustad (ja kui nende pealispinda kraapida, siis on näha, et need on täidetud seahakklihaga). Mustade ja hõbedaste kaunistuste abil muutub vorstipood mõne minuti jooksul tundmatuseni. Kõik on leinaline ja hämar... must ja hõbedane...“

Mees vajus mõneks hetkeks mõttesse, ent sosistas mulle siis sügavamõtteliselt:

„Kõik on värvide mäng, värvi mustaks ja hõbedaseks kõige rõõmsam ja hunnitum roosiaed, ja see näib sulle leinaline... mustad roosid ja hõbedased lehed... tekitab matusemeeleolu... õudust... kõik seisneb värvide mängus ja nende tähenduses, mis on meile harjumuspäraseks saanud ja meisse sügavalt juurdunud.“

Väikeste vurrude varjus muheldes ja mulle lähemale kummardudes sosistas ta veelgi tasasema häälega usalduslikult:

„Ma panen teile ette teha üks katse. Minge koju ja kaunistage... khm... kamber...khm! Saate aru, mida ma tahan öelda... khm! WC, nagu öeldakse... nojah, katke see seestpoolt üleni musta paberiga, lisage ka matusepärgad ning lipud kirjaga „Igavene mälestus“ ja „Jääme sind igavesti meenutama“... nojah, ma kinnitan teile, et... khm! Seda kambrit ei saa enam tavapärasel eesmärgil kasutada... Mõne päevaga jääb kõigil majalistel kõht kinni, uskuge mind...“

Ma rehmasin kärsitult käega ja mees taipas, et pole vaja peale käia.